

ristiyan yazarların da yer aldığı gazetede Kabbânî Osmanlı idaresini öven makaleler yazdı. Zamanla gazete Osmanlı Devleti'nin büyük şehirlerinde bürolar açtı. Gazetede Katolikler'in yayımladığı *el-Beşîr* ve İstanbul'da çıkan *el-Cevâ'ib* gazeteleriyle polemiklere girilmiş, ancak dinî tartışmalardan kaçınmaya özen gösterilmiştir.

Kabbânî'nin kurduğu Cem'iyetü'l-makâsidi'l-hayriyyeti'l-İslâmiyye müslüman çocukların eğitimi amacıyla Beyrut'ta erkek ve kız okulları açmıştır. Cemiyetin bu faaliyeti bölgede örnek olmuş ve valiliğin de desteğiyle kısa zamanda Dimaşk, Trablusşam, Humus ve Akkâ'da benzer cemiyetler kurularak okullar açılmıştır. 1882 yılına kadar faaliyetlerine özel statüyle devam eden adı geçen hayır cemiyetleri bu tarihte Suriye vilâyetinde 1869 Maârif-i Umûmiyye Nizamnamesi'nin uygulamaya konulmasıyla kurulan Meclis-i Maârif'in şubelerine dönüştürülerek resmî hüviyet kazanmışlardır. Buna göre Kabbânî'nin kurduğu cemiyet de şubeye dönüşmüş ve başına Cemâleddin Abdullah Efendi getirilmiştir. Cemiyet üyelerinden tabip, şair ve edip Beşîr el-Kassâr hayatının sonuna kadar (1935) cemiyetin kurduğu okullarda öğretmen ve müfettiş olarak görev yapmıştır. Bu cemiyetin bir uzantısı olan ve günümüzde Lübnan'da ilme hizmet eden en önemli derneklerden sayılan Cem'iyetü'l-makâsidi'l-bağli yetmiş beş okulda 26.000'den fazla öğrenci okumakta ve 1300 öğretim elemanı hizmet vermektedir. Ayrıca bir hastahanesi ve çok sayıda sosyal hizmet birimi bulunmaktadır. Kabbânî *Kitâbü'l-Hicâ' li-ta'limi'l-e'ffâl* adıyla bir eser yazmıştır (Beyrut 1295).

BİBLİYOGRAFYA :

P. Di Tarrâzi, *Târîhu's-şihâfeti'l-'Arabiyye*, Beyrut 1913, I, 25-27, 99-101; Mârûn Abbûd, *Ruvvâdû'n-nehdati'l-hadişe*, Beyrut 1952, s. 72-77; Edîb Mürüve, *eş-Şihâfeti'l-'Arabiyye*, Beyrut 1961, s. 176; Cüheyne Eyyübî, *Cem'iyetü'l-makâsidi'l-hayriyyeti'l-İslâmiyye*, Beyrut 1966; Şemseddin er-Rifâi, *Târîhu's-şihâfeti'l-Sûriyye*, Kahire 1969, I, 94-95; Enîs el-Makdisî, *el-Fünûnü'l-edebiyye ve a'lâmühâ*, Beyrut 1980, s. 39, 42; Hisham Nashabi, "Shaykh 'Abd al-Qadir al-Qabbani and Thamarat al-Funun", *Intellectual Life in the Arab East: 1890-1939* (ed. Marwan R. Buheiry), Beirut 1981, s. 84-91; C. Zeydân, *Âdâb*, IV, 56, 72; Ziriklî, *el-A'lâm* (Fethullah), IV, 46; A. Ayalon, *The Press in the Arab Middle East*, New York 1995, s. 36-37; Donald J. Cioeta, "Islamic Benevolent Societies and Public Education in Ottoman Syria, 1875-1882", *IQ*, XXVI/1 (1982), s. 43-55.

İSMAİL DURMUŞ

KABBÂNÎ, Ebû Ali

(أبو علي القباني)

Ebû Ali el-Hüseyn b. Muhammed
b. Ziyâd el-Kabbânî en-Nisâbüri
(ö. 289/902)

Hadis hâfızı.

210 (825) yılı civarında doğdu. "Kantar-çı" anlamına gelen Kabbânî lakabıyla anılması dedesinin ödünç olarak verdiği kantarı sebebiyledir (Sem'ânî, X, 43). Tahsil için İshak b. Râhûye, Amr b. Zürâre gibi hemşehrileriyle birlikte uzun süre Horasan, Haremeyn ve Irak bölgelerine seyahat ederek Sehl b. Osman el-Askerî, Ebû Bekir İbn Ebû Şeybe, Süreyc b. Yûnus, Ahmed b. Menî', Buhârî gibi âlimlerden faydalandı. Buhârî başta olmak üzere Yahyâ b. Muhammed el-Anberî, İbnü's-Şarkî, İbnü'l-Ahrem, Nişâbur Kadısı Yahyâ b. Mansûr ve Da'lec b. Ahmed kendisinden istifade edenlerden bazılarıdır. Rivayet ettiği hadisleri ve râvilerin adlarını iyi ezberlemesiyle tanınan Kabbânî, devrinin önde gelen hadis hâfızlarından biri ve Müslim'den sonra etrafında en çok âlimin toplandığı bir şahsiyet olarak kabul edilmiştir. Buhârî Nişâbur'a geldiğinde ve mihne olayının yaşandığı bir sırada onun derslerini aksatmadan takip etmiş, Buhârî de kendisinden rivayette bulunmuştur ("Tıb", 3). Buhârî'nin "haddesenî el-Hüseyn" diye zikrettiği hocasının Hüseyin b. Ca'fer el-Bikendî olabileceği ileri sürülmüşse de onun Kabbânî olduğu görüşü daha ağır basmaktadır (Kelâbâzî, I, 175; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 681; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, X, 137).

Kızından olma torunu Ebû Muhammed Abdullah b. Ahmed el-Hasîrî, Kabbânî'nin 289'da (902) vefat ettiğini, namazını Muhammed b. İbrâhim el-Bûşencî'nin kıldırıldığını ve Makberetü Hüseyin b. Muâz'da defnedildiğini söylemektedir (İbn Hacer, *Tehzibü't-Tehzib*, I, 540). Kaynaklarda Kabbânî'nin *el-Müsned*, *el-Künâ*, *Etbâ'u'l-etbâ'*, *et-Târîh* gibi eserleri zikredilmekteyse de bunların günümüze ulaşmış olup olmadığı bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Tıb", 3; Kelâbâzî, *Ricâlü Şahîhi'l-Buhârî*, I, 175; Hatîb el-Bağdâdî, *es-Sâbiğ ve'l-lâhik* (nşr. Muhammed b. Matar ez-Zehrânî), Riyad 1402/1982, s. 187; Sem'ânî, *el-Ensâb*, X, 43-44; İbn Asâkir, *el-Mu'cemü'l-müstemil*, s. 106; Mizzi, *Tehzibü'l-Kemâl*, VI, 476-478; Zehebî, *Tezkiretü'l-huffâz*, II, 680-682; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XIII, 499-502; İbn Hacer, *Tehzibü't-Tehzib*, I, 540-545; a.mlf., *Fethu'l-bârî* (Hatîb), X, 137; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 99; Fuat Sezgin, *Buhârî'nin Kaynakları Hakkında Araştırmalar*, İstanbul 1956, s. 246.

ABDÜLKADİR ŞENEL

KÂBE

(الکعبة)

İslâm inancına göre
yeryüzünde yapılan ilk mâbed,
müslümanların kiblesi.

Sözlükte "dört köşeli veya küp şeklinde olmak" anlamındaki ka'b (كعب) kökünden gelen ka'be "küp şeklinde nesne" demektir. Kur'an-ı Kerim'de adı iki defa geçen Kâbe'ye (el-Mâide 5/95, 97) bir kısmı yine Kur'an'da yer alan Beyt (el-Bakara 2/125, 127, 158; Âl-i İmrân 3/96, 97; el-En-

XX. yüzyılın başlarında Kâbe ve Harem-i şerif'i gösteren bir fotoğraf (İÜ Ktp., Albüm, nr. 90770)

